

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СТРУЧНИ ЛИСТ ЗА ПОЛИЦИЈУ БЕЗБЕДНОСТИ И АДМИНИСТРАЦИЈУ ПОЛИЦИЈСКИХ И ОПШТИНСКИХ ВЛАСТИ

УРЕЂУЈЕ ОДБОР МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

СЛУЖБЕНИ ДЕО

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а по саслушању Министарског Савета, решено је:

да се Драгутин Тодорић, помоћник прве класе начелства округа смедеревског, на основу §. 70. закона о чиновницима грађанског реда стави у стање покоја, с пенсијом, која му припада по годинама службе.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 29. априла 1902. године, ПМ 9.769 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела решено је:

да се Живојину Златановићу, писару друге класе среза таковског, округа рудничког, уважи оставка, коју је поднео на државну службу.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 29. априла 1902. године ПМ 9746 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, а по саслушању Министарског Савета, решено је:

да се Стојан Живковић, начелник [друге класе среза поречког, округа крајинског, на основу §. 70. закона о чиновницима грађанског реда, стави у стање покоја, с пенсијом, која му припада по годинама службе.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 2. маја 1902. године, ПМ 9883 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог, Министра унутрашњих дела, постављен је:

за начелника четврте класе округа ужичког, Љубомир Марковић, ванредни помоћник прве класе начелства и вршиоц дужности начелника истог округа.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 4. маја 1902. године, ПМ 10.069 у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Александра I, на предлог Министра унутрашњих дела, постављен је:

за секретара прве класе начелства округа чачанског, Јован Јовановић, секретар исте класе начелства округа рудничког по потреби службе.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела 4. маја 1902. године. ПМ 10.132 у Београду.

СТРУЧНИ И НАУЧНИ ДЕО

ПРОСЈАШТВО

(Наставак)

VII. Закључак

Пошто смо упознали карактер професионалног просјаштва, можемо извући неке закључке и обележити мере које сматрамо за потребне ради сузбијања таквог просјаштва. Смањивање тога социјалног зла може се постићи са два средства: предупређивањем и казнама.

Превентивним мерама морају се прво смањити приходи од просјачког заната. Сви они који су писали о просјаштву мишљења су да је дељење милостиње на улици главни узрок развитка просјачког заната. Та индустрија због тога цвета што људи деле милостињу и не питајући да ли просјак доиста заслужује помоћи. Штета коју то дељење милостиње чини друштву, одавно је се увидела. Петар Велики казнио је сваког оног, који је на улици делио милостињу, са пет рубаља глобе а у поновном случају и са десет рубаља. Па и данас има неких који су уверени у корисност таквих закона. Истина да се таким начином бије секиром у корен зла, али ми мислимо да су такве строге мере, данас незгодне, пошто треба, што је више могуће, избегавати сукоб народних погледа и обичаја са позитивним законом. Поправка постојећих стања мора се тиме постићи да се људи полако навикавају да своју милостињу шиљу добротворним заводима. А да се тај смер постигне потребно је да црква, школа и влада раде сложано. Нека се сељаку разјасни прави смисао текста у библији о милостињи, нека се он навикне да не дели сваком просјаку и полако ће у његовим погледима настати промена о просјачком питању. У том правцу мали али непосредни дар у корист сиромаша могао би учинити добре услуге, кад би сваки од нас одређивао годишње извесну суму, која би се искључиво употребљавала на подизање завода за сиротињу, за јело сиромаша ит.д. тада би се и у маси народа полако утврдила мисао да на улици не треба давати милостињу. А док настане такав напредак у појмовима масе народа, мора наравно проћи много година. Али и сад се већ може по нешто учинити да би се поправили постојећи односи.

Прво не сме се заборавити да је у Русији код трговаца грађана и сељака раширен обичај делити милостињу извесних дана. Тај је обичај просто бесмислен, јер тих дана ракицинице су пуне просјака, који пијани излазе на улицу и моле пролазнике у име Христово за милостињу. Бар би се то могло забранити. Тада онакав тестаменат, као што га је Губкин оставио, суд не би могао потврдити. Тај московски милионар одредио је у својој последњој вољи да се 50000 рубаља разда просјацима. Такав легат са гледишта јавне безбедности морао се увидети као штетан, јер при дељењу новаца у кући умрлога појавила се толика множина просјака, да је полиција била избачена и да су многи просјаци на мртво изгњечени.

Да пређемо на просјачке који моле за милостињу и добијају је. Већина просјака од заната налази се у вароши. И ту се мора почети са реформом.

Постојећи закон забрањује просјачење у свакој форми, те полиција има законског основа да чисти просјачке с јавних места.

Већина просјака налази се на црквеним вратима и на гробљима. И као што смо видели највећи део просјака који се на тим местима скупљају, јесу људи од заната, те према њима мора се енергично поступати. Још пре 20 година министар унутрашњих послова обратио је пажњу Светом Синоду да је у том обзиру потребна реформа. Услед тога расписа Синод да полиција даје права да предузме потребне мере против те врсте просјаштва. И тај распис даје полицији могућности да цркве и гробља очисти од просјака и само је то желети да то буде што пре, што на жалост до сад није било.

Другу групу чине погорелци. Да се они сузбију потребно је следовати примеру аустријске владе и властима забранити издавање просјачких пасоша. Као типички пример многих злоупотреба у том обзиру могу послужити аотације, које је местна власт стављала на путничке пасоше пенсанских сељака; на пр. „показивач овога јесте погорелац“ „упропаћен од града или помора у стоци.“ ит.д. А кад би се такви сертификати забранили, онда би полиција сваког погорелца без ичега даљег затворила, јер би било несумњиво да је његов просјачки пасош или фалсификат или да је злоупотреба од власти. А с друге стране мора се, у случају каквог великог пожара, који би прогутао цела села и места, што брже организовати одбор за помоћ, да би они који би хтели да приложе штогод да ублаже туђу невољу имали могућности да то учине.

Трећу групу просјака чине црквени скупљачи обичај у Русији (и у Србији) да се скупља новац за зидање цркве тако је примитиван и даје могућности таквим злоупотребима да се то мора сузбијати. Међу црквеним скупљачима, који путују по земљи има као што смо се уверили, много професионалних протува, који на тај начин заслужују новац. А с друге стране мора и сељак који скупља новац прошњом за своју сеоску цркву, много новца потрошити да би живео за време путовања.

Ти издаци нису мали тим пре што је свака контрола искључена. Осим тога и тај протувски живот има врло рђав утицај на самог човека. За време свог дугог путовања долази он у додир са разним мрачним лицима и навикава се на безбрижни живот просјака од заната. А и с тога је желети укидање тих скупљача што они највише лиферију уличке просјачке. Њиховим непрестаним молбама за прилог за зидање цркве народ се навикава да дели милостињу и на улици, а влада мора тежити томе да тог обичаја безусловно нестане.

Можда ће нам се приметити да, поред свих злоупотреба, црквени скупљачи ипак доносе велике суме црквама и да би се становници који су навикнути на тај обичај, могли таквом забраном наћи увређени у њиховим религиозним осећањима. На прву примедбу могли бисмо одговорити да уличке скупљаче изашију не само сиромашне сеоске цркве него и богати манастири који могу да живе и без таквих прихода. Другу примедбу још мање треба узети у обзир.

Од црквених скупљача само је један корак до тако званих Јерусалимаца, лажних духовника и путника са брега Атоса. Кад би се црквеним скупљачима и правим калуђерицама и калуђерима забранило да купе милостињу, тада би се сваки лажни калуђер без ичега даљег могао затворити као варалица. И однос народа према просјаку био би друштини. Сељак кад види у гомили просјака слепаца и богаља, црну камилавку каквог калуђера, тада он сваком да милостињу, јер је уверен да је сваки који у име Христа моли за милостињу, цркви мио и веран. Њему и не пада на памет да пита да ли у тој гомили људи нема и варалица. А кад калуђери, које сад власт опуномоћава, да скупљају милостињу и црквени скупљачи са њима не би стајали поред просјака од заната, сада би се могло надати да би симпатије сељака према просјацима, полако престале.

Четврта група протува живи од дечије прошње. Најбоље средство против таквих мајстора наравно је у томе да им се деца систематски одузимају и да се дају васпитавати у азилима за сиротињу. Од свих превентивних мера та је, наравно, једна од најуспешнијих, јер она спречава систематичко одвођење младих просјака. Поправка напуштеног детета само је тада могућна кад се још рано прихвати човек њега. Одрастао човек, који се је навикао на просјачки занат, може се само изузетно вратити на пут рада. Осим тога мора се, при хватању деце, због уличког просјаштва, увек испитати, ко је њих послао да купе милостињу. Онај који их је послао јесте главни кривац

и с тога мора сносити главну одговорност. Најпосле мора се и државна власт за то старати да спречава убијање деце систематским назебом, које просјачкине великих градова врше и да гони и кажњава нечовечно поступање с децом, које допушта себи сваки просјачки домаћин.

При сузбијању дечијег просјаштва не смеју се заборавити они сироти млади људи који служе као вође слепцима и богаљима. Дечка узимају под најам од родитеља и мора новим господарима помагати при просјачењу. Остављајући на страну то што стари просјаци с њима врло рђаво поступају, не треба заборавити да се они навиком васпитају за цигански живот просјака од заната. С тога би се морало слепцима и богаљима строго забранити да везују за себе малолетне. Можда ће нам се приметити да је таква забрана сурова, јер онемогућава путовање сиротим, болесним људима. На то се може одговорити да је таква забрана нормална, јер се општине морају саме бринути о својим богаљима, место да их гурају у свет. А заштита малолетних у опште је само тада могућна кад се суд, заводи за сиротињу и добротворна друштва узајамно помажу.

Све те мере наравно да ће отежати просјачки занат и јако сметати његовом даљем развоју али сад је питање каква би се средства могла употребити да се униште просјачка гнезда. Становници тих села не просе из невоље; на против многи су од њих богати људи и сматрају просјачки занат само као нов извор прихода. На та легла просјаштва мора влада добро пазити. Тачно испитивање те социјалне болести на самом лицу места, дало би сигурно средства којима би се то зло сузбијало. По мишљењу једног сеоског свештеника безусловно је потребно отворити читав низ школа. Можда ће учитељу испасти за руком да децу увери да је просјачење сраман и гађан занат. Осим тога желети је да се радња општинских власти подвргне строжијој контроли, да би се спречиле злоупотребе при издавању путничких докумената и просјачких пасоша а нарочито да се пошто по то сузбија трговина с децом. Видели смо већ да је тај занат један од главних узрока јаког развоја просјачке индустрије. С тога се мора све учинити да се младеж далеко уклања од тога посла.

Не може се спорити да се просјачење, како се у тим селима врши мора означити као просјачка превара. Услед тога морамо отворено рећи да просјачка гнезда дају најбољи доказ за потребу строге казне протува. Енергично гоњење просјака може се постићи на два начина. Прво да судске и полицијске власти обрате већу пажњу на просјаштво него што су до сад чиниле и друго повишавање казне. На тај би начин прошење милостиње било скопчано са већом опасношћу за кривца, док је то данас допуштен занат, ако не *de jure* а оно *de facto*. Мора се признати да треба поправке у гоњењу просјаштва с практичног гледишта. Ако у том правцу не буде изведена никаква реформа, тада је поправка материјалног права сасвим непотребна. Тешке казнене одредбе немају никакве вредности ако се не примењују у пракси. Никакве контроле нема над чуварима и жандармима од којих зависи хватање оптужених. Руска општинска власт неће да зна за забрану просјаштва те неће ни да затвара просјаче, јер и сама сматра прошење милостиње као частан и богоугодан рад. И сеоски судови имају исте појмове и одмах ослобођавају сваког просјака, кога пред њих изведу. У француској се опажају друге струје. Полијан прича да је једног париског полицајца запитао зашто не ухапси просјакињу, која у његовом присуству најбезобразније досађује пролазницима. Полицајца одговори сасвим отворено да је узалуд затварати просјакиње, да је он то чешће чинио али да ју је судија или са свим ослобођавао или је осуђивао на затвор од неколико дана.

Та мала епизода довољно доказује да између погледа судије и полицајца постоји читав провала. Сваки има право са свога гледишта. Полицијста види само неплодност његовог труда да ухапси једну просјакињу од заната али заборавља да је он судији просто само то саопштио да је оптужена на улици просила. А судији то није довољно; да би донео строгу пресуду он мора бити обавештен о пређашњем животу окривљене и мора добити уверење да није невоља отерала тог просјака на улицу. Да би се избегли могући неспоразуми морала би полиција, при испитивању таквих случајева, скупљати податке из којих би се видело да је оптужени доиста професионални просјак. Немачки сеоски жандарми хапсећи каквог просјака од заната

Обично претресају његову просјачку торбу и џепове. И кад код протуге нађе много ситног бакарног новца, комаде леба, кобасица и меса то је већ тежак доказ да је тај човек у току тога дана успешно просјачио од многих лица. И кад би се испитивања у процесима против просјака водила подробније и пажљивије тада би ослобођавања ређе бивала и судије би строжије одмеравали казне. И најзад било би врло корисно кад би судски и полицијски чиновници имали нека криминалистичка знања о просјаштву у опште а нарочито о просјачким гнездима. Сељаци из Шувалова или из Пензе путују кроз целу руску царевину тако да судија, у чијем је округу ухапшена таква протуга, не познавајући просјаштво довољно, може врло лако ослободити оптуженога, падајући у заблуду да окривљени није просјак од заната него несрећан човек, који заслужује сажаљења с тога је веома потребно да се на лицу места подробно испита развитак просјачких гнезда, да би се добијени резултат објавио свима. А безусловно је потребна листа просјачких гнезда, да би судија, разматрајући акте, видео већ из путног пасоша оптуженога с ким има посла.

Ако сад пређемо на казнене одредбе у Русији, морамо у напред признати да оне не достижу свој смер. Одбори за сузбијање просјаштва у Петрограду и Москви и полицијске власти имају право да предузимају две мере: или се просјак одмах протера у завичај или га судија затвори.

Прва од тих мера, као што смо видели, сасвим је узалудна. Просјак од заната негује се више дана, добије ципеле и хаљине и за тим се протера из града. А пошто многи од тих просјака живе у оближњим селима, то они одмах напуштају свој завичај чим добију слободу.

И пресуда судије доноси мало користи, јер је највећа казна три месеца затвора. По праведном мишљењу Полијана та је казна неправедна, ако падне на каквог несретника. А за професионалног просјака то кратко одузимање слободе само је једна мала промена, која је кишовитих, јесењих месеци шта више са свим пријатна. Пракса је одказала да постојеће казнене одредбе немају никаква уплива на просјаштво, јер тако мала казна не може задржати једног професионалног просјака, који заслужује годишње 300—1000 рубаља, да напусти свој корисни занат.

(Свршиће се).

ТЕЛЕСНЕ И СМРТНЕ КАЗНЕ

ПРВИ ДЕО. — СМРТНЕ КАЗНЕ

(Наставак)

9. На точку.

Точак је познат још у старом римском праву а и у Грчкој је точак играо улогу и при мучењу и при криминалним казнама, а и у Библији се спомиње примена точка. Наравно да је точак, као и казна, бивао окретан, и осуђеник, везан за точак, не само што се је рушио него му је и цело тело ломљено.

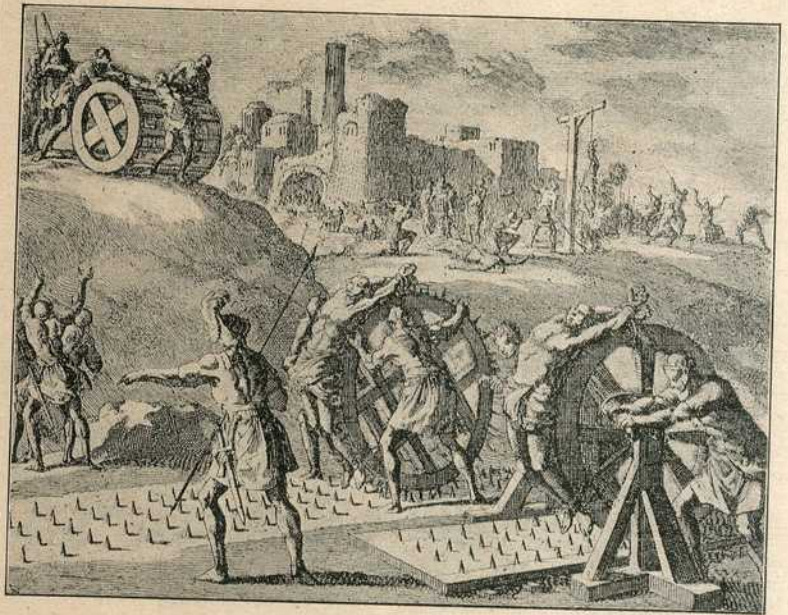
Точак као казна уведен је у употребу одавно. Као што су у најстарија времена пуштали животиње да изгазе осуђенике тако су их убијали и тиме што су пуштали да их прегазе кола. У Индији је идолопоклонство однело тако многе жртве. Кад су кола на којима је почивао тешки идол, начињен већином од злата и сребра, вожена при литијама и другим свечаним приликама, поједини фанатички људи бацали су се на земљу да их точкови тешких кола прегазе. Смрт је природно наступала одмах, пошто су унутрашњи органи бивали потпуно разорени али прегажени су постајали свеци а то им је била најидеалнија смрт.

После те своје услуге да прави свеце точак је постао и судска казна, само што овде осуђеници не само што нису постојали свеци, него је та казна сматрана као крајње срамна. Свакојак мисао употребе точка као казног средства потекла је од гажења колима.

У Грчкој са точком нису хтели да изломе тело осуђеника него су робове везивали на точак да би их лакше могли шибати, а за то је точак врло згодан. При том точак није служио за извршење смртне казне него је требао да служи само као тешка телесна казна, али је често бивало да су несретнике тако из-

дашно шибали да је првобитно телесна казна постајала у ствари смртна казна.

Код Римљана су употребљавали точак да би изломиле тело, и при том је точак имао врло различне примене и врло различне форме. Врло широки и врло тешки точкови, који су имали форму отвореног бурета или цилиндра, били су одређени да осуђенога сасвим разломе. Те точкове износили су на брежуљке или на високе брегове, везивали су потпуно голог осуђеника за спољњу страну и затим су скотрљали точак низ брег при чему је тело несретника бивало потпуно раздробљено.

Сл. 9. — Убијање точком.

Осим тих широких точкова употребљавани су и ужи, на чијој су спољној страни бивали уковани многи оштри клинци. На тај точак везивали су осуђенога тако да су му се клинци дубоко у месо забадали; за тим су или котрљали точак по земљи док везани несретник није у највећим мукама издахнуо или су му муке још и тим умножавали, што су пут, преко којег ће се точак котрљати, посипали многим оштрим гвожђем, која су се забадала у тело несретника.

А још је ужаснији био трећи метод. Точак је био тако удешен да је био издигнут над земљом и почивао на једној дрвеној направи. Под точком бивали су уковани шиљасте и оштри клинци. За тим су на точак увезивали осуђенога и онда точак окретали, те је несретник бивао просто раскинут.

Али то нису бивали најтежи злочинци који су осуђивани на те ужасне казне. Обично су хришћанима спремали те ужасне самртне муке, јер су и они сматрани као велеиздајници и бунтовници.

У Немачкој, Француској, Белгији, у северним земљама и у Русији и Аустро-Угарској точак је добио друкчију примену него у старом Риму. И ако је казна на точку давно била позната Лудвик побожни [у томе је створио новину што је том срамном казном претио и онима који су се усуђивали да наруше божји мир и та строгост имала је успеха.

Пошто је умирање на точку било срамна казна, то су осуђенога прво мучили, у многим случајима, другим мукама, да би му изнудили признање, па су га после метали на точак. А колико је правде било у том изнуђавању признања, може се видети по овом несретном случају који се десио у старом Тибингену. Двојица младих занатлија, који су били пријатељи, оду да странствују по свету, али пошто су се после неког времена растали, један се врати кући. То падне у очи родитељима оног другог и пошто је онај што се вратио, носио на себи одело њиховог сина, они посумњају да он није убио њиховог сина и навукао његово одело. Они га туже и тај сумњиви буде ухапшен. Узалуд је он уверавао да је потпуно невин и да су само из пријатељства разменули одела. Како му нису веровали и како је туђе одело на њему сматрано за „довољан доказ“, то оптуженога метну на муке. Неко време трпео је он страшне муке, пошто је био потпуно свестан своје невиности, али кад је су-

дија почео све теже мучити „окорелога грешника“, он није могао више издржати; он повиче да га пусте па ће признати све што они хоће. Престану с мучењем и онда несретник пола одерав каже да је он убио свога пријатеља, да је навукао његово одело а своје да је заложо за дуг у гостионици. И ако су судије виделе да је он само у мукама то признао и да никоји убица није толико луд да одмах призна свој злочин ипак су они веровали том изнуђеном признању и осуде га на чак. И док је изломљено тело још било изложено на точку врати се онај, кога су сматрали за убијенога, весео и расположен кући. На њему је било одело погубљенога и он потврди реч по реч све оно што је онај несретник тврдио и да су шале ради разменули одело. Наравно да је све било доцкан да се поправи, а да ли је тај случај отворио очи позванима да увиде вредност тако високо цењенога система доказа, о томе стара хроника ћути.

10. Спаљивање.

Колико је стара ужасна казна спаљивања живота, не може се утврдити. Неки су тврдили да је оно постало из старога обичаја да се мртви не сарањују него спаљују. Али то није, јер код многих народа спаљивање криваца много је старије него спаљивање мртвих, које је често много доцније уведено него закопавање, једно да би се избегла кужност ваздуха, која је настајала услед сахрањивања многих лешина на једном одређеном месту а после и из религиозних побуда да се чистењем снагом ватре леш умрлога ослободи од грехова и прља. Грци и Римљани тек полако су прецили од сахрањивања својих мртвих на спаљивање и то Грци тек од почетка 4-ог столећа пре Христа, а код Римљана спаљивање је уобичајено тек од пропасти републике и потпуно се одомаћило до 4-ог столећа по Христу. И код старих Германа спаљивање лешина и чување пепела од њих у урнама био је општи обичај, код индијских народа мртве су и спаљивали и сахрањивали.

Да је казна спаљивања прастара и да је самом Богу приписивано то казнено средство види се, као и много друго што знамо о најстаријим казнама, и из светог писма. Грешни Содом био је разорен ватром. Сам Бог осудио је цео град, у коме није било ни једног праведнога, да изгори. Још је јасније изражено то у 2 књизи краљева, гл. 1. стих 10—12 „Илија одговори капетану педесеторице и рече му. Ако сам ја божји човек нека падне ватра с неба и нека прогута тебе и твојих педесет људи. И паде ватра с неба и прогута њега и његових педесет.“ И са другим капетаном и његових педесет људи, које му је краљ послао да га зову, пророк Илија учинио је то исто, и тако је на позив Илијин небеском ватром спаљено 102 човека; и неправедна и тешка казна за оне који нису ништа друго чинили него своју дужност, пошто су морали извршити поруку краљеву. И још на многим местима помиње се спаљивање као божја казна. И из тих места види се да је код старих Јевреја казна спаљивања изречно била прописана за извесне преступе, већином за преступе против моралности. И код старих Египћана знало се за ту смртну казну. Краљ Сезостар спаљивао је браколомике. Али ни у Египту није се та казна развила из спаљивања мртвих.

Чудновато је да су се сви народи слагали у примењивању казне спаљивања; то су били скоро само преступи против моралности, вештице, мађионичари и т. д. који су кажњавани спаљивањем; пошто је преступ потицао из јаке унутрашње ватре то је он ватром и уништен. А што су и доцније спаљивали вештице и ђаволове савезнике, то указује на ватру у паклу.

Код старих Јевреја спаљивање се вршило на различне начине или су осуђенога излагали непосредном дејству ватре т.ј. бацали га на спалиште, или су му сипали растопљено олово у уста. Тиме је наравно живот бивао тренутно уништен, али је тело остајало с поља читаво а на то се много полагао у најстаријим временима код Јевреја.

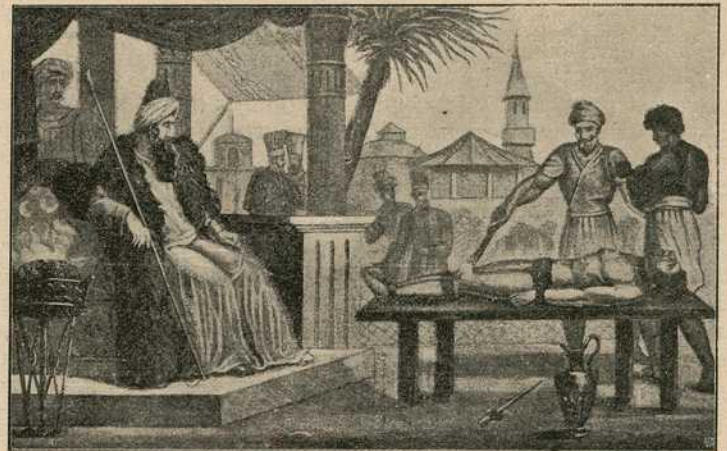
Пророк Данило помиње друкчији начин спаљивања. Он прича како је краљ Небукаднецар бацио у усијану пећ три Јеврејина што нису хтели да се поклоне златном идолу, који је он саградио и по томе види се да је било особитих пећи за погубљавање.

У старом корингенту, цветном и великом граду грчком у Сицилији најгрознији тиранин био је Фалорис у 6. столећу пре Христа. Од свуда су се тискали ласкавци и улизике да угађају њи

његовим страстима и слабостима задобију његову милост. Такав је био и највиши свештеник Перилаус. Он сагради једног великог бика од бронзе, који је био шупаљ и дао се отварати. И кад се у тог бика метне човек а испод бика потпали ватра, онда кукање тог несретника унутра у бика који је се лагано пекао, изгледало је, због нарочите конструкције бика, као да бик риче. Фалорис се јако обрадовао кад му је тај свештеник објаснио свој духовити проналазак и у велики знак своје љубави, наклоности и признања тиранин нареди те одмах самог проналазача испеку у његовом проналаску. И доиста је Перилаус рекао истину јер кад је почео да јауче у бика, сваки је мислио да доиста бик риче. Тиранина је та ствар веома увесељавала и често је уживао у биковском рикању својих жртава те наравно да су његови љубимци често били изложени опасности да морају жртвовати живот ради пријатног забављања свога господара. Рђави примери кваре добре обичаје. Агригентски бик брзо се прочује и много му се подражавало; раширио се је и по другим земљама и одржао се столећима. Нарочито при гоњењима Хришћана играо је тај бик велику улогу, као што се у опште „чистећа снага“ ватре радо употребљавала, да се свет „очисти“ од Хришћанства.

По неки пут те су пећи биле тако начињене да жртве нису унутра бацали, него су их с поља чврсто везивали тако да је тело чврсто додиривало површину гвоздене пећи. И кад су ту пећ загрејали, тада су привезани трпели неописане муке, јер је топлота полако расла и требало је доста времена пре него што несретници подлегну ужасним мукама. За ту пећ кажу да ју је пронашла нека хинеска царица и њен муж често јој је давао прилике да се диве своме проналаску. Наравно да то нису морале бити велике кривице које су тиме кажњаване; доста је било да се царици није допао нос какве своје поданице, те је за тај преступ морала бити испечена.

У Персији је један грозни шах измислио једну нарочиту смрт од ватре. Он затече једнога свог дворанина да се према једној харемској дами љубазније понаша него што су то допуштале строги харемски закони и појмови шахови. Бесни шах нареди да тог несретника вежу за једну чврсту клупу, да није могао ни једним удом маћи. За тим га шпикују малим дрвеним клинцима, намазаним смолом и сумпором и за тим то чудовиште нареди да се запали. За шаха је то било пријатно гледати, јер је своју суревњивост задовољио на један ужасан начин. А за осуђенога та је освета била мучење да се ужасније једва измислити могло. Дрвца су наравно горела дубоко у месо и пошто су била загодена по свима деловима тела, то је осећао болове у сваком делу, не могући ни најмањим покретом да олакша себи. И најзад је лагано али сигурно морала наступити смрт.

Сл. 10. — Спаљивање.

Још ужасније од непосредног сагоревања било је лагано печење кад су жртву метали близу једне или између више ватара. Врућина је бивала све несноснија; кожа жртве прво је поцрвенела, за тим су пуцали мехури и тек лагано настајала је смрт. Таквој смрти наменио је Кир лидског краља Креза кад је 546 пре Христа, освојио богати Сардес, кад су му муке од лаганог печења постајале све веће, сети се он речи мудрога Солона, кад је Крез био још у цвету своје моћи и богатства

»Никоји човек не треба да се сматра за срећног пре смрти«. Кад је Крез јасно изговорио те речи Солонове, Киру падне то у очи, нареди да му испричају све па онда ослободи несрећнога Креза, и узме га за пријатеља и саветника. Из те се приче види да је код Персијанаца још у најстарије доба било у обичају лагано печење у близини ватре.

Тај исти метод налазимо ми и у праву старосеверних земаља и у старој Немачкој, као и у старим скаскама.

(Наставиће се)

КРИМИНАЛИСТИЧКЕ СТУДИЈЕ

БЕРЛИНСКЕ ЈАЗБИНЕ ПОРОКА

I. „Младо вариво“

Х. Сајферт

Сваки зна — из Штерибергове парнице (који је заводило децу), шта је то „младо вариво“ али ретко кога то боли. И то је постала уобичајена реч за оне полуодрасле девојчице, које се онако младе и нежне негују за „Штерибергову школу“.

Један пут подражавајући огласима, које сам сваки дан читао, дам штампати овакав оглас:

Желим

Да моју десетогодишњу ћерку дам на строго васпитање код какве високо образоване даме. Оферте са условима под знаком.....

Између других одговора који су ствар озбиљно узели, добио сам девет писама, у којима је сасвим отворено и слободно, без дугог премишљања, овако стајало:

II. Г. Оно што сте желели можете код мене наћи. За сваки пут добићете хонорар од... марака.

С поштовањем

(Одговори су се разликовали само у речима али у ствари не).

И сад нека замисли сваки, који озбиљно мисли шта значи то поверити женско дете једној таквој „високо-образованој“ дами, и шта бива после.

Дотична „часна дама“ узима такву девојчицу себи, да је васпита у Штериберговој школи.

Родитељи, отац, или мајка или тетка или старалац детета, предаје дете у пуном поверењу и још очаран ванредно љубазним понашањем дотичне даме, они јој дају још у напред извесну суму.

Старалац се дирљиво опрости (па и добра, нова „мама“ пролива крокодилске сузе), одлази, баца пријатан поглед на лепо намештене собе и оставља сирото, невино створење да буде жртва паука.

Првог и другог дана дивно је код нове маме; ђаска се, једе и пије обилно и има свакојаких забава. Иде се у шетњу, на концерте, у позориште.

Девојчица се раскомоти сувише у таквом добром животу не ради ништа за школу и нише својим стараоцима да се осећа врло срећно код нове маме.

Тако је она сасвим неприметно спремљена за прави смер. „Мама, која ју је наводила на свакојаке бесмислице и беспослице, од једанпут почиње да буде стога.

Дете прво добије мали шамар а за тим и праве батине. Дете се почиње бојати, хоће да пише оцу — али то се не да, него се прети још строжијим казнама.

И док она бије дете по голом телу, и док дете тражи какву заштиту, дотле какав „кавалер“, какав богати Штериберг, вири кроз какву руку и гледа дете. И једног дана упада он сасвим изненада, ужасава се на неучтивости детета; преставља се као какав васпитач, изјављује да такви удари нису довољни и предузима сам посао да је васпита.

Шта после бива лако је видети.

Ето ту криминална полиција има доста посла.

Многи читаоци неће веровати да тако што бива. Они ће то у њиховој наивности, незнању, или из предрасуде сматрати као измишљотине каквог уображеног чланкописца.

Али ће се брзо сваки уверити како је то ужасна истина што ми овде износимо. А ми то износимо за то да би заштитили децу. Ми хоћемо да спречимо да та невина бића не буду злоупотребљена, од којих би и фамилија и држава имали користи.

Родитељи, стараоци, чувари, чувајте децу.

(Пошто је и нама западна цивилизација донела многа зла и прљавштине људске. Сматрамо за потребно да наше мало, и још доста свеже и чисто друштво, упозоримо на сва неваљалства која су развијена у великим, цивилизованим, западним друштвима и да бодро спречавамо развитак таквих неваљалстава код нас. Оваквих слика има повише).

НОВА ВРСТА УЦЕЊИВАЊА

Напоредо с друштвеним развитком рађају се и нови облици, нове врсте преступних и злочинних дела. Лопови и варалице морају да бацају своја стара оруђа и да прибегавају новима, јер им иначе у савременом друштву нема живота ни за онолико времена, колико би иначе зар могли да животаре и да се некажњени провлаче кроза њ.

Да би се и те нове врсте кажњива дела, које савршенији живот савременог друштва рађа и ствара, могле по закону кажњавати, законика западних држава допуњавају се и дотерују према тим новим захтевима и потребама. Ми Срби стојимо у томе погледу тако, да извесне облике кажњиве радње или не би у опште могли кажњавати, или би их кажњавали подводећи их произвољно под §§-е, који се, ни по најсмелијој аналогiji, не би могли примењивати на те случајеве.

Тако, између осталог, код нас нема никаквих законских прописа о разним врстама уцењивања, која се јављају у савременом друштву и каква су се, на жалост, јављала већ и у нашем српском друштву и остајала некажњена. Ако је какав бесавесник уценио некога, да му не би изнео неки ружан глас или неку срамоту, жртва се откупљивала и на томе је пролазило. Није никоме падало на ум, да се од таквих уцена брани помоћу власти. Тешко да би и успео у томе, јер за ту врсту кривица нема непосредно прописаних никаквих казни. У томе погледу наш казнени законик жељно очекује на попуњавања.

Но, да оставимо то питање на страну и да за часак два прикажемо читаоцима једну нову врсту модерног уцењивања. Само што ни та нова врста уцењивања не мора да остане и не остаје некажњена.

Неки Марије Лазети, талијански сликар, који у Паризу живи, али више од потпоре својих земљака него од свога уметничког рада, измислио је једну сасвим нову и не баш тако ни просту врсту уцењивања.

У последње време пошло је Марију сасвим рђаво. Слике своје као и раније, није могао да продаје, а његови земљаци, који у Паризу живе, не само да су га избегавали, него су чак скретали пажњу на његова просјачења и онима, који су, као нови људи у Паризу, могли постати нов животни извор за Марију. На тај начин стављен је био пред опасност да једнога дана умре од глади. Али Марију није било до умирања, с тога се досети како ће без по муке да живи.

Имао је некакву слику, коју је још пре 5 година израдио. Нудио је свима могућим продавцима слика али ни један од њих не хте му дати за њу ни толико пара, колико је утрошио на платно и боје.

Та је слика представљала једну ноћну сцену у париском Мулен Ружу, томе ноћном зборишту свих могућих лакомислених и неваљалих жена париских. Слику је Марије крстио именом *Ноћ у Мулен Ружу*, а представљала је она осам веселих младих у друштву кокога (неваљалица) најнижег реда. Лазети, гледајући подуже у ту слику, дође на једну мисао; седе и написа овако писмо:

„Господине. Радим на слици, која представља једну ноћ у *Мулен Ружу*. Да бих увећао интересовање за овај мој рад решио сам се, да младићи, који се на мојој слици веселе, буду израђени по сликама познатих наших весељака. Међу оне, које сам изабрао на ту цел, спадају и ви. И вас знаде свако као човека весељака и посетиоца ноћних друштава. С тога будите тако добри, те ми јавите име вашег фотографа, како бих од њега могао узети вашу фотографију ради израде вашег портрета. Слика ће у *Салону* бити изложена“.

То је писмо Марије Лазети преписао у још два примерка и сва три послао тројици младих аристократа, за које је знао да су већ — вереници. Та почаствована господа поручише му још истог дана да их посети. Лазети ма да је нешто и зебао од тога позива ипак га је празан трбух нагнао да му следује. Сва три каваљера му се захвалише на пажњи, али га умолише да, с обзиром на њину блиску женидбу, одустане од своје намере. Да би му тај губитак накнадили један му понуди 250, а друга двојица му понуде по 200 динара.

Тај неочекивани успех просто је заслепио Лазетија. Није му ни на ум падало, да се у ту његову радњу може умешати и полиција, па и сам суд.

Окупио је па је једно за другим слао онаква писма, какво је и оно горе, те вереницима, те жењеним људима. Свако се захваљивао на пажњи, али како није хтео да буде портретисан на тој слици — за то се свако откупљивао: ко новцем, ко раним поклонима. Охрабрен толиким успесима, Марије поста дрзак. Замоли једног свог пријатеља, уредника неког омањег уметничког листа, да међу вестима донесе и овај то доиста и донесе: да ће *Марије Лазети* познати одлични сликар на првој изложби у *Салону* изложити слику, која представља ноћ у *Мулен Ружу* и која ће овековечити неколико познатих особа из париског друштва.

Та вест пробудила је и радозналост и завидљивост сликарских колега Маријевих. Почеше да се интересују за ту његову слику. Интересујући се за њу дознадоше, научише нешто и о „словима“, које је Марије тако успешно свршавао помоћу ње. Завидљивци пријавише ствар власти и ова узе да мотри на Марију. Није протекло много времена, а њега ухватише на новим уцењивањима. У тај мах поднесоше неки и тужбе против њега. И власт га узе на одговор за све уједно.

Оптуженик дође пред суд одевен сав у црно кадифено одело. Од силних уцена, које су му падале са свих страна, не само да је могао живети распусно и банчити по целе ноћи у *Мулен Ружу*, него му је притицало тада и за скупоцено одело.

Понашао се сасвим мирно, чак је изгледао добро расположен.

- Чиме се занимате? запита га судија.
- Сликар сам, одговори оптуженик поносно.
- Па што сте онда уцењивали, а нисте сликали?

— Пре сам сликао, али нисам имао никаквог успеха. За оно што сам сликао нису хтели да ми даду ништа, а за оно, што нисам сликао плаћали су ми богато. Шта могу ја за то, што су људи тако недоследни? Остало ми је, или да се прилагодим њином обичају или да пропаднем. И ја сам се прилагодим њином укусу, а тако би урадио и други на мом месту.

— Но са тим сте јамачно на чисто, да сте радили нешто, што је у супротности са законом?

- У прво време нисам знао; то знам тек од скоро.
- Но то сте ипак морали знати, да не радите часан посао?
- Молим господине, а зар је часно умрети од глади?

А што је најглавније, гладноме човеку не стиже много времена за размишљање.

— Што сте чак и у новинама саопштавали да ћете ону слику изложити у *салону*? То сте бар знали, да од тога не може бити ништа?

— Знао сам. Али нисам ни имао намеру да је израдим. С оним огласом ишао сам само на то, да неколико тврдокорнијих људи умекшам. У осталом, господине, они, које сам ја уцењивао, нису ни најмање осетили, што су за коју пару постали лакши.

После овог саслушања унесена је у судницу и „инкринисана“ слика. То беше једна страхотно површно и алкаво израђена копија. Сликар се правдао тиме, што, вели, није још довршена.

Тужиоци су се чисто стидели, што су се од оваког „сликара“ дали преварити и опљачкати. Многи су одустали и од тужбе. Но суд је ипак Марије Лазетија, због професионалног (занатског) уцењивања осудио на 8 месеци затвора.

Тако је награђен „сликар“ за уметнички израђену *Ноћ у Мулен Ружу*.

ПОУЧНО ЗАБАВНИ ДЕО

ПОСЛЕ СМРТИ — ОСЛОБОЂЕН

У анализама правним ретко се налази прибележено, да је ко осуђен и, после смрти своје, ослобођен као невин зато неће бити без интереса, да читаоцима саопштимо један такав случај, који је био пред судом у Минхену.

27. Јунија 1899. године, поштански чиновник Јован В. судом је осуђен и кажњен са три месеца и осам дана затвора за кривицу у служби учињену, на име што је, као што је прегледом касе, извршеним 10. априла исте год.; и на претресу доказано, из државне касе узео око 900 марака за измирење својих приватних обавеза.

У два маха одлагано је извршење пресуде по кривичној чести, први пут до 1. фебруара 1900. год., други пут до 1. априла исте год.; издржавање казне затвора није започето, јер је лекарски констатовано да га треба одложити због болести осуђенога, 17. маја исте год., чак, умре Јован услед болести, која је била повод за одлагање извршења казне.

Ма да је осуђени још и пре учињеног дела, па вероватно и у самом тренутку кад је дело учинио, био оболео тако да се могло сумњати у његову вољу и самоопредељивост, ипак нису на претресу употребљени и лекари као стручњаци у том погледу. Позван пак сада, да накнадно каже шта мисли о душевном стању Јовановом у време дела, стручни лекар нашао се у истом положају, као кад би имао да каже свој суд о сумњивом стању умне потпуности за време писања тестаментна каквога тастатора, који је већ умр'о. Начелно, дакле, овакав случај не представља никакву новину. Пошто је, према овом, била искључена могућност проучавати и испитивати самог осуђеника лично, наравно да се стручан суд морао ослонити на ово, што су о осуђеноме могли казати лекари који су га лечили, жена његова и друга лица која су са њим и око њега имала посла. Они су на ова своја казивања заклети, те су тиме њихови искази добили значаја, а у стручно мишљење, које је на тој основи изречено, не треба сумњати, ако се сви они искази узајамно допуњују.

Треба, пре свега, да кажемо, да је Јован патео од хроничног морфинизма. Новија судска психопатологија тражи, да се предходно испита душевно стање сваког оног оптуженога за кога се зна да је подлегао злоупотреби морфијума*). И то, што је било пропуштено онда мораде се сада, после смрти осуђенога, накнадно извидити и одлучити.

Одлуке, које су о томе донесене, оснивају се на овоме: 1. на преписима из аката, које је бранилац поднео; 2., на ономе што је удовица Јованова о своме мужу раније другима казивала или писала; 3. две лекарске сведочење средских лекара Dr. H. и Dr. J.; 4. на писменим одговорима оба ова лекара на питања која су им стављена о душевном стању Јовановом.

Из свег овог прибраног градива имамо ову слику: Јован је умр'о у 56. години. Мати му је умрла од туберкулозе још кад је он био дечак од 12. година. Отац му је свршио између 60—70 година. По казивању Јованове удовице, један брат и једна сестра његова оца били су умно поремећени. Очева мати такође је била умно оболела. Брат Јованов умр'о је у 20. години од туберкулозе. Како вели жена Јованова, пензионирани апелациони судије К. у стању је да да податке о породичним односима и наследном недугу Јовановом. Јован се оженио са

*) Krafft-Ebing: Lehrbuch der gerichtlichen Psychopathologie, 3. издање, 1900., ст. 258.

својом женом у 52. години живота свога и после 17. година живљења са њом. Од четворо деце из те везе, двоје су живи. Јован је 1870—71. био на бојном пољу у рату пруско-француском, и, како жена му вели, од тада пати од срца и бубрега; од онда је, бар, лекарски лечен.

Независно једно од другог, жена Јованова и Dr. J. тврде, како је болник, да би ублажио болове, прибегао 1897. морфијуму и од тада сасвим предао се злоупотреби са њим. За време самог ступања у брак био је тако болац, да је мислио на смрт и да је морао одлагати венчање. Венчао се, да би деца, по смрти му, бар име његово носила! То му је била побуда за женидбу.

По опису лекара, Јован је на више година пре него што је учинио ону кривицу, патио од сала око срца и јетре с воденом болешћу и катаром прева. Због тога се прибегавало морфијуму и инјекцијама етера. Што је више напредовала болест, појачавали су се и нервозни симптоми пацијента у облику притиска у глави, превелике раздражљивости и савршене промене у карактеру, тако, да већ више није био кадар одрећи се морфијума.

К овим још пре априла 1900. год. потврђеним од стране лекара симптомима болести дође велика физичка и психична дегенерација услед злоупотреба морфијума, у коју пацијент поступно беше већ сасвим пао. Јован се, како примећује Dr. J., бризгао више пута на дан, да би се смирио. „Он, човек пун енергије, поста сасвим „зависан од жене своје, која је њиме владала,“ тако вели Dr. J. у свом извештају. „Постаде бојажљив, неодлучан, показиваше све више слабост памћења, био је нетачан, немарљив у служби, не пажаше на одело, не знађаше више за вредност новца; примао је од свакога лекове, а после их је бацао; час је био весео и пун наде, час је као дете плакао; по неки пут чуо је и неке гласове. Осем тога, чешће је губио образ и одбацавао сваку пристojност, мокрио је у моме присуству; најпосле, жалио се често на смућеност, на брујање у глави и ја сам се редовно плашио да не учини самоубиство.“

18. марта, дакле управо после три недеље од прегледа касе, имао је Dr. J., услед опасности у којој се Јован налазио, консилијум са Dr. H. Морфијума је Јован у честим и више већ неконтролисаним убризгавањима, која је сам чинио, трошио толико, да му Dr. J. није хтео више никаква рецепта преписати, а жену је питао, да ли јој се муж хоће баш да отрује.

Dr. J. завршује свој извештај речма: Јован је тада био не само телесно него и умно болестан, његово психичко стање почетком априла било је помућено.

Као сведока, који би потврдио ово, Dr. J. именује поштанског разносача P. који је Јована чешће чувао као стражар какав.

Исто тако се изражава и други лекар Dr. H. Од типских симптома морфиоманије, он је нашао код Јована ове појаве: слабост воље, ограничена подобност расуђивања, неодлучност, у великом степену слабост памћења и непоузданост, лакост у трошењу новаца, нарочито изражава наклоност за импулсивне радње, немање отпорне снаге према спољним утицајима, мучна несаница, расејаност, делирно стање, апатија, бесмислене радње, велике поремаћаје свести. Он држи Јована за потпуно неурачуљива и сматра, да је почетком априла 1900. постојала умањена подобност урачуљивости.

Казивања удовице Јованове потврђују и допуњују посматрања ове двојице лекара. По том њеном казивању, Јован је од 1898. год. бар 40 оживака имао на обема рукама услед инјекција, а по неки су и гнојили. И ова је потврђивала поменути наклоност мужевљевој ка самоубиству, стање депресије и грчења без спољних повода. Често болесник даваше знаке обмана, одговараше нескладно, халуцинираше, осећаше се гоњен и говораше с фотографијама, које су о зиду висиле. Чуо је као да га неко исмејава (калудинација слуха) и то је приписивао сликама на зиду; зато су морали окретати слике, да се ликом не виде. Он је чуо и да гругају топови. Најпосле, жена Јованова била је сведок и грозничавих напада његових. Сатима је Јован апатично и немо испред себе све као ђушка и гурао нешто. Уз то наклоност ка импулсивним радњама и афектима. Тако, кад је био рођендан жене му, бацао се за њом крчагом воде. На глас о смрти Визмарковој, како жена прича, био се сасвим изгубио; говорио је како је рат ту, наређивао је да се

успостављају телеграфи, да се намести пољска постеља и да све буде у приправности.

И етички осећаји његови отупише мало по мало. Ма да је, док је здрав био, с љубављу гледао у децу своју, доцније кад је душевно оронуо, беше према њима сасвим равнодушан. Најпосле, најмлађе му дете није смело никад и ништа пред њим јести, него је морало раније, пре обода, у кујни јести. Извесна уображења овладаше њиме гвозденом неминовношћу; подлегавши таком уображењу, он је, н. пр., сатима седео на нужнику. Памћење му је све више слабило. Ствари, с којима је посведневно имао посла, акта, по којима је радио, није умео наћи, ма да су они пред њим били. Ни о времену немогаде водити рачуна, тако, да најпосле није знао је ли дан или ноћ.

Напоредо са слабљењем моћи да се оријентује, са нестајањем етичких и интелектуалних функција ишла је и све већа неподобност одговорити службеним дужностима. Често су га морали из канцеларије водити у приватан му стан, а најпосле везана је служитељева соба с његовом једном цеви за разговор, да би пацијент могао у постељи радити. Како жена казује, на више месеца пре него што ће учинити ово дело за које је осуђен, Јован није био у стању, да правилно склопи своје рачуне. Морала му је она сама помагати или звати поштанског помоћника. За потврду овога факта, позвала се на два помоћника, као сведока. Нека нарочита направа служила је томе, да акта оду у болесничку собу и отуд се врате. Само на тај начин и с помоћу жене своје, могао је он, како тако, да врши службу.

Постојао је поступно све запуштенији и нечистији; није хтео ни рубље да пресвлади. Новцем није умео да рукује правилно и што је више слабио умно, тим је више губио разумевања у овом погледу. Зато је новцем у кући располагала жена. Енергија, снага воље и самостално расуђивање изгубише се толико, да је болесник постао „меки восак у рукама жене своје“, која је од њега могла правити што је хтела.

Све ово гони неминовно закључку, да је Јован, на више месеца пре него што је учинио дело за које је осуђен, био у стању највећег моралног слабљења и тоталног губљења умних моћи, што је последица више годишњег употребљавања морфијума. Ако је и било часова и дана природнога мира и релативне присебности, не треба заборавити, да су и тада психичке основе свеколиког карактера болникова, његово мишљење и његова воља стајали толико оштећени, да није могло бити говора више о правој одговорности.

Од свих симптома морфиоманије најкарактеристичнији је симптом, скоро у свих морфиниста запажени, сањивост и слабост воље. У морфиниста је саломљена, угашена отпорна снага. Код Јована, по казивању жене му и лекара J., то је био случај у толикој мери, да је он био просто оруђе, без икакве воље, у рукама жене.

Не губећи ово из вида, нека се сад загледа добро у мотиве и узроке, који су навели да се узме из касе државне.

Материјалне прилике и мужа и жене, ма да их је боловање доста скупо стајало, биле су уређене, 700 динара одвојила је и код себе имала жена Јованова, 600 марака било је депонованих за време дела код правозаступника С. као резерва.

Тешка болест привезала је Јована за собу и постељу; свакојако, ничега нема, из чега би се закључивало на могућност трошења већих сума за његово задовољство. На саслушању је казао; да је из касе узео 900 марака, да би их употребио за сигурност своје кауције, т. ј. да би откупио своју облигацију од банкара X! Али ту обавезу могао је измирити и да не дира поштанску касу, ако би само поверио својој жени, да је раније, у дане кад се здрав осећао, zaloжио своју кауцију и примљени новац потрошио! О томе, шта му није дало да на тако прост начин расправи ову ствар, могу се највише само претпоставке чинити и тек нагађати. Али је сасвим вероватно, да је и мотив, који га је уздржавао да на тако прост начин реши то питање, производ његовог болесног мишљења, које му је мутило сваку јасну процену. Он је видео пред собом само оно што је прво, стид и страх од своје жене, и то је, може бити, утицало на њ, као обично у случајевима психичке дегенерације, јаче него логично расуђивање.

Међутим, жена је наваљивала на свог болесног мужа, да врати своју кауцију, с поште узету. Гонећи га на то, она није

знала шта чини, за несрећу његову. И тако он постаде жртва нехотичног, несвесног сугерирања од стране своје властите жене. Он беше слепо, аутоматско оруђе њене воље и хтеде, по сваку цену, за тада, да је на миру од овог питања које га мучи. Очеvidно, Јован је интелектуално толико ослабио услед психичког обољења, да, неподобан будући да створи себи друге правилне, моралне представе, није се могао по својој вољи ни одлучити да што ради или не ради.

Како свеколико стање Јованова почетком априла 1900., тако и начин извршења оног кажњивог дела, нарочито недовољно мотивовање овога, говоре против тога, да је учињено дело производ његове воље и његовог слободног опредељења.

Узимљући у вид све наведено, стручно мишљење да се свести у ово:

Јован се јавља као наслеђени неуропат с тешким телесним изрођивањем (дегенерацијом) срца и јетре. Осем тога, годинама, пре него што је дело учинио, као и за време када је дело учинио, пошто је од морфоманије, која је, уз слабости његова састава, избила на видик у форми особито тешкој и изазвала трајне слабости у карактеру, вољи и мишљењу.

Јован се налазио, дакле, за време дела за које се терети у стању болесног поремећења душевне делатности, услед чега је слободна воља код њега била искључена.

Услед судске осуде Јованове, он је, путем дисциплинским, лишен службе, а тиме је изгубио пензију своју и своје жене, односно удовице. Због тога, а и да би спрала мрљу која је осудом умрлога Јована бачена на породицу, заостала удовица нашла се побуђена, да, преко свога правозаступника, покрене питање о поновном суђењу. На основи показаних података, суд реши, да има места поновном суђењу и, на новом претресу, испита под заклетвом лекаре, сведоке и све који су се око болесника налазили. Пресуда суда, у другој инстанцији, гласила је: ослобођење и замену раније пресуде од јуна 1899. овом пресудом.

Последица тога морало је бити ништење дисциплинским путем раније изреченог губитка службе и онда исплата пензије заосталој удовици.

М. П. Јов.

БЕРБЕРИН

Видите ли ту берберницу? рече ми заступник Рено, када шврљасмо кроз Конкарно, последњег августа. Она је била поприште једне свирепе драме, која је, премда се о њој није говорило по свима новинама као о неким славним злочинима, ипак направила ларму и обратила пажњу на се.

— А, афера конкарноског берберина?... Занста... Већ је застарела... Једва је се сећам; у памети ми је као бледа успомена... Тос ли беше име томе човеку?...

— Управо... Ну, ево...

Беше то проста берберница, лево од велике пијаце. Лице јој је било поодавно жућкасто окречено и већ се почело краљуштити. У чистом излогу, по полицама, стајало је сијасет миришљавих драгулија изгубљене свежине. Више врата, на зарђалој гвозденој мотци ветар је пољуљивао фирму: *Верзал Тос, морнарски берберин*, и традиционални бакарни тас сав ишкрбетан.

Тос, очекујући своју вечерњу клијентелу, мало пре тога, беше изнео једну столицу на тротоар и одбијаше димове из неке крњаве луле. Лицио је на ма ког обичног берберина. Ружичасте боје у лицу као у морнара који је напустио море, безбојних очију, као зеленкастих у сенци испод осниске капе, ни оштра погледа, ни меланхолична, него сањива, он издаваше лен и доброћудан лик.

Историја те афере, отпочеће мој сабеседник, има својих чудноватих страна које могу интересовати психолога. Тос (дминутив од Томас) звапе се управо Томас Ле Брен. Он се

рдио из усуровом пенмаршком пределу, изиђе из капларске калфатске морнарице, па се ожени Жефиком Данислувом, једном од најдивнијих девојака из Пон—л' Абеа. Као типове из Бигудена, без сумње сте најчешће сусретали црвене и округле сељанке, стегнуте у грубим желецима, изобличена струка услед кружног кринолина од упредена сена. Оне које су лепе остану лепе и под тим смешним оделом: у њему шта више изгледају још лепше и привлачније. А Жефика беше лепа између лепих... Крупних зеленкастих очију које на слепочницама заустављаше при погледу испуштена коса око тијаре азијатског облика, — боје у лицу кадифасте, сунцем неопаљене као у љљана, она је личила на какву источњачку принцезу, робину застареле ношње. Испод извезене свилене хаљине, златасто — загасите боје, оцртаваше се правилно и дивно тело. Бедра њена, покрај поставе од сена, таласаху се складним и гипким ритмом.

Она се беше заветовала Ле Брену чим се задевојчила. Одоше у Брест на стално живљење, где купише крчму на трговачком пристаништу. Радња им пође врло добро. Необична драж Бигуденке задржаваше госте. Говорило се да је оговарање од тада узело маха. Ништа то није потврдило. Пре је његова срећа стварала завидљивце.

...Рибари из Молене прихватише близу Пјер Ноара преживеле бродоломнике једнога брига*) норвешког. Пет дана и пет ноћи борили су се ти несрећници на ораховој љусци при потпуној морској магли. Хладнокрвност једнога младога морнара по имену Нила Дала једино их је сокодила и подржавала у том очајном двобоју противу таласа и магле. Брест је прославио њихово спасење. У корист бродоломника беше више народних забава. Нил Дал био је јунак тих дана. Више дана уза-стопа, он проведе са столом код Ле Брена у друштву са пристанишним морнарима. Ма да је говорио неким наречјем које је било врло тешко разумети, јер је било комбиновано из више језика, он се свагда разговарао са Жефиком. Беше то весео момак од својих двадесет и пет година, дугих златних коврчица, љупка и дивна лица. Онога дана када се на *steam boat* навезе за своју отаџбину, Жефика ишчезе из Бреста.

Писала је из норвешке, признајући своју погрешку и своју решеност да с њоме истраје. Све трагање за њом да се пронађе било је узалудно... Шест месеци доцније, посредовањем француског консула у Ставангеру, Ле Брен дознаде за смрт своје невернице. Цвет из Корнуаја није могао издржати пресад у северне снегове.

Он не показа велику тугу, продаде своју некретнину у Бресту, па се настани као берберин у Конкарноу.

Зашто у Конкарноу?... Зашто баш берберин постаде, кад никада дотле не беше узео бријач у руке?... Тако је без сумње судбина хтела. Тос је тврдио да му се ноћу био јавио Св. Пона, пенмаршки заштитник, светујући му да тако отпочне живети, препоручујући му тај занат и то место. Стари калфат**) успе са новим животом. Двадесет година прођоше тако у мирном и једноликом животу. Они који су могли знати авантуру Жефике и Норвежанина заборављаху је мало по мало; али кад би се ко, из непажње, усудио да наврне говор на покојницу, удовац би наједаред окренуо главу с таквим плашљивим изразом лица као кад би ко одгурнуо пред њим гвездо од змија.

Сада га више ништа није мучило него кад би га звали Ле Брен. Жефика је обешчастила то име. Обријао је бркове и браду које ношаше врло густе у Бресту. Сад беше само Тос, берберин. Можда му његова уобразиља фаталисте показиваше већ где странац улази у пристаниште канкарниско. Не прође ни петнаест дана па се види где се на кеју превезују једрилице из Бергена, Ставангера или Арендала, увозећи било икру за сардинске мреже, било грађу... Нил Дал, сада, беше капетан без сумње. Истоваривши своје даске или бурета с икром, он би дошао на велику пијацу. Преварен фирмом, ушао би у дућан, седео би пред умиваоником, дигнувши браду... Како, под тим голим лицем познати старог Ле Брена? А Тос би оштрио свој бријач.

Али одсећи једним махом гркљан или подгушњак, то би збиља било протачки и сувише благо. У својој бесаници, Тос тражаше бољи начин.

*) Лађа с две катарке.

**) Онај који крии или запушава испуцалу, расточену лађу.

При свом преласку на бродовље, он задржа, у сред оних немарних људи, своју навику на крајњу чистоту, своју наклоност да чисти и дотерује. Једни ће за чишћење своје морнарске значке употребити ситан песак оквашен раствором сумпорне киселине и воде. Киселина, ма да беше разблажена, беше остала тако јаком да, паднувши му неколико капи на голу руку, кожа би изгрижена и Тос мораде носити руку завијену целу недељу дана.

Било је то у зиму... Од како се памти у Конкарноу, није се знало за такву хладноћу у Корнуајама. Ледене санте пливају по пристаништу. Пијанице падаху од навале крви излазећи из крчама. У исто време, море је на пучини беснило. Две једрилице из Канта пристадоше близу Гленана. Обалски телеграф из Бей-Меја јави једну „трокатарку“ норвешку која је пловила ка Конкарноу тражећи да пристане. Трокатарка се, око поноћи, укотви пред сардињаком браће Неделека.

Чим је грануо дан, оставивши дућан на два калфе, Тос одлуђа ка пристаништу.

Отпоче истоваривање бриге. Човек неки који на суву писаше нешто у свом бележнику, пошто је била измерена запремина, имађаше стас и држање проклетог Норвежанина. Прође царински капетан: Тос га запита расејано. Од када он тако распитиваше за норвешке лађе!...

— Skien! из пристаништа Кристиансунд... Двеста тона. Грађа... Капетан Нил Дал.

— Добро је.

Намигнувши весело и јако, Тос угаси двогуби пламен својих зеница. Укрутивши колена, и, аутоматским кораком, он обиђе има десет пута бележника.

За време од двадесет пете до четрдесет пете године, Нил се беше слабо изменио. Оне исте граорасте сјајне очи, онај исти лик, мало преплануо, кошчатији и мало одебљао. Плава коса која је отпочела седети, извијала се у коврчице по слепоочницама и спреда око капе. Тај човек, не примећујући да га ко посматра, продужи срачунавати писаљком по свом бележнику. Тос опази на његовим образима прораслу длаку, која је звала бријач.

— Доћи ће! помисли удовац...

Али, дошао он у дућан на великој пијаци или не дошао, и ма какав био начин освете, у глави Тосовој беше одлучено да се Skien не спреми за полазак заједно са Нилом Далом. Тос се помоли св. Нони и св. Ани, еда се, њиховом помоћу, жртва представи у што повољнијим приликама за принашање на жртвеник.

Вративши се у дућан, узаврела мозга, опази на крају једне полице раствор сумпорне киселине, и сакри стакленце у фиоку.

Сунце се већ клонило западу, када Норвежанин, прочитавши фирму: *морнарски берберин Верзал*, отвори нагло стаклена врата и завали се у једну фотељу дувајући у своје смрзнуте прсте.

— Молим, да се обријам, господине! рећи ће он оним мешовитим наречјем које он свуда употребљава.

Тос му баца на плећа огртач, пажљиво наместивши обе поле тако да буде спречен сваки покрет руку.

— Дува ли ветар много на пољу? рече Тос привезавши убрис више огртача.

Нил Дал не разумеде.

— Желите хладну воду или топлу?

— Топлу!... Топлу!... одговори он дрхћући од зиме.

Укочених трепавица од хладноће, затуривши главу, Нил Дал изгледаше као да спава наслоњен. Тос насапуни дно од берберског суда, чучну нешто кришом иза контоара, врати се трљајући четкицом по пенушавај води. Нагло и брзо натрља образе и браду клијенту.

— Јаој! заурла човек копрцајући се у огртачу... *Over hot!... Over hot!...* Сажегосте ме!

— Вода је тек млака, рече Тос убрзавајући кретање четкицом. Ала сте то ви нежни, капетане?...

Човек муваше и махаше лактовима, ричући као грешник у паклу... Тос имаде још снаге држати га за чело неколико секунда, те превуче преко отворених му усана у пола изгорелу четкицу. Норвежанин, ослободивши се најзад полете ка славини од умиваоника, коју Тос, услужан, беше за њ отворио. При додиру хладна млаза, Нил Дал врисну што је игда могао, тако јако и силно, да се чуло на пристанишном насипу.

С клобуцима од сапунице, парчета живогa меса које се пушило падаху у замућену воду. Његове очи, као извучене из својих дупља, тражаху у огледалу опекло, огуљено лице. Тос, немилостив, премаза четкицом те искољене очи.

— Иди сад код Сатане да те види Жефика!

Све је то било тако брзо, тако нагло, да неколико њих што се беху случајно затекли, остадоше најпре заципљени, и не слутећи страховити догађај. Када се умешаше, било је сувише доцкан. Капетан норвешки, ослепљен на оба ока, стропошта се на г0 под. Трећега дана, после нечувених мука, испусти душу у болници.

Тос се даде жандармима да га вежу без икаква отпора. За време целе истраге, он није престајао понављати:

— Тако је било суђено... Тако је морало бити. Сад могу наставити мој живот онде где се био прекинуо.

Упркос настојавања државног тужиоца, он би ослобођен Кемпијски поротници имају милости. Зато што умеде испунити побожно Св. Ани и Св. Нони сматрају га овде, од његова ослобођења, пре као несвесно оруђе Провиђења.

Али ево где се јавља психолошки феномен. Овај удовац, који се за двадесет година затвори у гнушање и заборав, изгледа сада, када постиже своју освету, да постаје нежан при успомени на неверну покојницу. У задњој одаји од дућана која му служи за стан, он се окружи свима реликвијама прошлости. Жефика има почасно место међу фотографијама, између кита од пољског цвећа које он обнавља свакога јутра док траје лепа сезона. Ако се он још не усуђује поменути Жефику пред другима, он не прича о њиховом заједничком животу у Бресту него са слатком тугом.

— Добро беше то време. Време младости и љубави!

Је ли то последња будалаштина? Или не треба ли тражити испод тог чудноватог оживљавања праву дефиницију суревњивости, бол сујете више него бол љубави и који прашта љубави чим сујета мисли да је добила задовољења?

(Превод с француског)
Remy Sant-Maurice.

ЗАПИСНИЦИ ИЗ МРТВОГ ДОМА

РОМАН У ДВА ДЕЛА

НАПИСАО Фјодор М. Достојевски

Превео с руског Лефта Угричић

14

Већ сам рекао, да се у тамници све тако искварило, да су шпијунство и доставе биле у цвету и осуђеници се нису љутили за то. Напротив, са А-вом сви су они били веома љубазни и понашали се с њиме куд и камо пријатељскије, него с нама. Наклоности на-

шега пијаног мајора према њему, придавали су му у њиховим очима значај и важност. Између осталог, он је убедио мајора, да је у стању снимати портрете (осуђенике је уверавао, да је био у гарди поручник), те је овај тражио, да га шаљу на рад његовој кући, ради тога, разуме се, да би сликао мајорски портрет. Ту се он и зближио са посланим Феђком, који је имао изванредан утицај на својега господина, а према томе и на све и свашта у тамници. А-в нас је уходио по тражењу мајоровом, а овај, кад се напије, ударајући га по обра-

зима, псовао га је и називао уходом и достављачем.

Дешавало се, и то веома често, да је одмах после батина мајор седао на столицу и наређивао А-ву, да настави портрет.

Наш је мајор, како је изгледало, одиста веровао, да је А-в био знаменит уметник, мал те не Брилов,*) о коме је и он слушао; али је ипак сматрао, да има права лушити га по образу, управо рећи зато,

*) Брилов је био један од најзнатнијих руских сликара.
Прев.

што ти, и ако си уметник, сад си брате робијаш, па баш да си и сам Брилов, ипак сам ја твој старешина, те, дакле, што хоћу, могу с тобом и да радим. Између осталог, он је наређивао А-ву да му скида ципеле и износи из спаваће собе разне вазе, па ипак дуго није могао да се отресе мисли, да је А-в велики уметник.

Портрет се отегао у бесконачност, скоро на годину дана. Напослетку се мајор досети, да га варају, и, кад се потпуно уверио, да се портрет не довршује, него, напротив, сваким даном све мање и мање на њега личи, наљути се, испребија уметника и посла га за казну у тамницу на црни рад. А-в је очигледно жалио због тога, и тешко му је било одрећи се нерадних дана, остатака с мајорскога стола, пријатеља Феђеке и свих наслада, које су они удвоје измишљали за себе у мајоревој кујни.

Бар је сад мајор, откако је отерао А-ва, престао гонити М., осуђеника, којег је А-в непрестано код њега оптуживао; а ево зашто: М. је, у време доласка А-вљевог у тамницу, био сам. Врло је туговао; није имао ничег заједничког са осталим осуђеницима, гледао је на њих са ужасом и мрзошћу; није опажао ништа и преврћао је у њима све, што би могло на њега утицати помирљиво, и није се ни приближавао с њима. Ови су му, пак, плаћали истом мрзошћу. Уопште је положај људи, сличних М.-у, у тамници ужасан. Узрок, због кога је А-в допао тамнице, био је М.-у непознат. Напротив, А-в, увидевши с ким има посла, одмах га је уверио, да је осуђен за ствар, што је сасвим противна денунцијацији, готово за исто, за шта је био прогнан и М. — М. се јако обрадовао другу, пријатељу. Он га је пратио, тешио га је у првим данима на робији, рачунајући, да мора много страдати, дао му је последњи новац, хранио га, поделио је с њиме најпотребније ствари. Али А-в га је сместа почео мрзити, баш зато, што је онај био племенит, зато, што је с таким ужасом гледао на свако неваљалство, управо зато, што он није био ни мало налик на њега, и све, што је М. у ранијим разговорима испричао њему о тамници и мајору, све је то А-в похитао да првом zgodном приликом достави мајору. Мајор је због тога страшно омрзнуо и стао гањати М.-а, и да није било утицаја командантовог, довео би га до какве несреће. А А-в не само што се није збунио, кад је доцније М. сазнао за његово неваљалство, него се шта више волео састајати с њиме и гледати га подсмешљиво. То му је очигледно била права наслада. Мени је неколико пута обраћао на то пажњу сам М.

То је гадно створење доције бегало са једним осуђеником и чуварем, али о том ћу бежању причати после.

Из почетка се он и око мене веома уливао, мислећи, да ја нисам слушао о његовој историји. Понављам, да ми је отровао прве дане моје робије још већим јадом. Ја сам се запрепастио од те страшне подлости и неваљалства, у које су ме бацили, усред које сам се одједном нашао. Помислио сам, да је овде све исто тако гадно и ниско. Али сам се преварио: судио сам о свима по А-ву.

У току та три дана лутао сам по тамници јадом обхрван, лежао на својим даскама, дао сам поузданом осуђенику, којег ми је показао Аћим Аћимић, да ми од добијенога државнога платна сашеје кошуље, разуме се, за награду (неки грош од кошуље); набавио сам, по наваљивању и савету Аћима Аћимића, душек, који се могао савијати, (од филца, опшивен платном) и био изванредно танак, као лепиња, и јастук, набијен вуном, ужасно тврд за онога, који није био навикнут.

Аћим Аћимић се веома старао око набавке и уређења свих тих ствари за мене и у свему је послу и сам узео удела; својеручно ми је сашеје покривач од дроњака старога државнога сукна, прикупљеног од изношених панталона и блуза, што сам их купио у других осуђеника.

Државне ствари, којима је истицало време, остављале су се, као својина, осуђеницима; оне су се одмах продавале у самој тамници, и ма како да је ствар изношена, ипак је било наде, да ће изићи из руку по какву год цену. Свему сам се томе ја спочека веома чудио. Уопште, то је било време мога првог додира с људма. И сам сам се одједаред створио исто таким простим човеком, таквим робијашем, као и они што су. Њихове навике, појмови, мишљења, обичаји, — постали су као и моји, бар по форми, по закону, ма да их у самој ствари нисам делио. Зачудио сам се и био збуњен, као да раније нисам ништа од тога ни слутио, нити слушао о чему, ма да сам и знао, и слушао. Али стварност чини сасвим други утисак, него знање и чување. Да ли сам ја, например, могао икада раније ма само и слутити, да се и овакве ствари, овакве старе изношене хаљине, могу рачунати као ствари? — А ето сашеје сам себи од таквих дроњака покривач.

Тешко је било и представити себи, какве је сорте било сукно, одређено за осуђеничко одело. По изгледу као да је одиста и личило на право сукно, дебело војничко; али чим се мало мало изнесе, оно се претварало као у неку мрежу и цепало се ужасно. У осталом, сукнено се одело давало на време од годину дана, али је за тако дуги рок било тешко с њиме изићи на крај. Осуђеник ради, носи на себи терете; одело се отире и брзо се поцепало. Којуси су се, међутим, давали на три године и у току тога целог времена обично су служили и као одећа, и као покривач, и као простирка. Али којуси су били јаки, ма да и није била никаква реткост видети на комегод крајем треће године, то јест, на свршетку рока ношењу, кожух испрљан простим платном. Па и поред тога, чак су се и веома отрцани, по свршетку одређенога им рока, продавали за четрдесет копејака у сребру. А неки, који су мало боље били очувани, продавали су се за шесет или чак и за седамдесет копејака сребра, а на робији је то био велики новац.

Новац је — о томе сам већ говорио — имао у тамници огромно значење, моћ. Позитивно се може рећи, да осуђеник, који има ма какав новац на робији, десет пута мање пати, од онога, који га никако нема, ма да је и овај последњи осигуран свачим од стране државе, и на што би му, — како

је судила наша управа, — и требао новац?... Ну ја ипак понављам, ако би осуђеницима била ускраћена свака могућност, да имају свога новца, они би или силазили с ума, или би умирали као муве (и поред тога, што су били свачим снабдевени), или би се, најзад, упустили у нечувена злочинства, — једни од јада, други — да би што пре били какогод кажњени и уништени, или да ма на који начин „промене судбину“, како се они међу собом изражавају.

И ако осуђеник, — пошто је готово крвавим знојем зарадио своју копејку, или одлучујући се ради тога на необична лукавства, која су често у вези са крађом и преваром, — у исто време траћи новац тако непадетно, са тако детињским неразумишљањем, ипак то све не доказује, да га он не цени, ма и да изгледа тако на први поглед.

За новцем жуди осуђеник грозничаво, просто до помрачења разума, па ако их одиста и баца као плеву, кад се весели, он их баца ради нечега, што цени још за један степен више од новца. А шта је осуђенику драже од новца? — Слобода или и само ма какав сан о слободи.

Осуђеници су велике сањалице. О томе ћу још и доцније говорити, али кад је већ о томе реч: да ли ће ми когод поверовати, да сам видео осуђене на двадесет година, који су мени лично сасвим умирени говорили, например, овакве фразе: „ах, чекај само, даће Бог да издржим казну, и онда...“

Цео смисао речи „осуђеник“ означава човека без воље, а, расипљући новац он већ ради *ио својој вољи*. И поред свију жигова, ланаца и мрске тамничке оgrade, која му заклања Божји свет и заграђује га као животињу у кавезу, — може да добије ракије, то јест страшно забрањену насладу, може да дође до женске, а покадшто (ако и не свакад) чак и да поткупи своје најближе старешине, инвалиде па, шта више, и наредника, који ће кроз прсте гледати, што он нарушава правила и дисциплину; може чак, поврх тога, још и да се осили над њима, а осуђеник страшно воли да се осили, то јест, да се покаже пред друговима и да чак и себе убеди *ма и на кратко време*, да он има воље и власти несравњено више, него што изгледа; — једном речи — може да се напије, да се извуче, да сатре когагод у прах и да му докаже, како он све то *може*, да је све то „у нашим рукама“, то јест, убедити себе о томе, о чему беднику није могуће ни помислити.

Узгред буди речено: ето због чега се, може бити, код осуђеника, чак и у трезном стању, опажа заједничка наклоност ка храбрости, хвалисању, комичноме и најнаивнијем увеличавању властите личности, ма и само привидноме. Најзад, у целој такој теревенци има нека врста ризика, — што значи, да све то има какав-такав зрачак живота, ма и удаљени зрачак слободе. — А шта нећеш дати за слободу?... Који милијунар, кад би му стегли грло замком, не би дао све своје милијуне за један дах ваздуха?

Каткад се зачуде старешине кад виде како је, овај или онај осуђеник живео неколико година мирно, лепо, поставили па чак за десетгара за примерно владање, га одједном, не знаш просто ни зашто ни

кротко — просто као да је ушао бес у њега — опије се, посвађа се, раждана се; кад се чак осмели и на какав велики преступ: или се јавно противио власти или убио кога, или силовао коју, и. т. д. Гледају га и чуде се а, међутим, можда је цео узрок, што је ненадно прекинео тај човек, од кога си се најмање могао надати томе — просто оно јадничко, грчевито појављивање личности, инстинктивна туга над собом самим, жеља да се покаже да је жив, да покаже своју понижену личност; жеља која се појављује наједанпут па дође до срибе, до беснила, до помрачења разума, дође до грозничавости, до грчевитих напада. Тако, може бити, и онај кога живог сахране, кад се у гробу пробуди, затресе у њему поклонац и напреже се да га збаци, ма да би га, разуме се, разум могао убедити, да ће сва његова напрезања остати узалудна. Али то је баш оно, што ту нема разум посла: ту је грчевито узбуђење. Ако узмемо још у рачун, да се готово свако самовољно истицање личности код осуђеника сматра као преступ, онда му је у таквом случају, сасвим природно, све једно, да ли је такво истицање веће или мање. Ако је да се весели — онда нек то и буде весеље, ако се треба одважити, — онда се већ ваља одважити на све; па ма чак и на убиство. И, ето, само треба да се почне: занесели се потом човек, не можеш га више уздржати! И зато би свакојако било боље не пуштати да догле дође. Сви би били спокојни.

Јест; али како да се то уради?

VI.

ПРВИ МЕСЕЦ

Кад сам дошао у тамницу, имао сам нешто новаца; при себи нисам држао много, из бојазни, да ми га не одузму; али је за сваки случај неколико рубаља било сакривено, то јест, залепљено у корице Светога Писма, које се смело унеги у тамницу. Ову су ми књигу, са залепљеним у њој новцем, подарили још у Тоболску они, који су такође страдали у прогонству и рачунали његово време већ на десетине година и који су се већ одавно навикли да у сваком несрећнику виде брата.

Има у Сибиру, и готово се никада не губе, неколико лица, која, како изгледа, постављају као задатак своје животице — братску негу за „несрећнике“, саучешће и бригу о њима, као о рођеној деци, свето и без икакве користи своје. Не могу а да овде укратко не поменем о једном случају. У граду, у коме је била наша тамница, живила је једна дама, Настасија Ивановна, удова. Разуме се, да се нико од нас, док је био у тамници, није могао упознати с њоме лично. Изгледало је, да је за циљ своје животице изабрала помагање прогнанника, али се највише бринула о нама. Да ли је у њеној породици била каквагод слична несрећа, или је когод од особито милих и њеном срцу блиских људи пропатио ради истог злочина, тек она је за своју особиту срећу сматрала, да учини за нас све, што год је могла. Много, до душе, није могла; била је веома сиромашна. Али смо ми, седећи у тамници, осећати, да тамо, изван тамнице, имамо нај-

оданијега пријатеља. Између осталог, она нам је често саопштавала вести, у којима смо били веома оскудни.

Кад сам изишао из тамнице и одлазио за други град, могао сам да је посетим и да се упознам с њоме лично. Становала је негде у предграђу, код некога свога блиског рођака. Није била ни стара ни млада, ни лепа ни ружна; шта више није било могуће сазнати, ни да ли је била паметна и образована? У ње се само на сваком кораку онајала безгранична доброта, неодољива жудња да угоди, олакша, да учини за вас нешто сасвим пријатно. Све се то и огледало у њезиним тихим, добродушним погледима. Заједно са једним својим тамничким другом провео сам код ње готово цело вече. Она нам је само гледала у очи, смејала се, кад смо се ми смејали, хитала је да се сагласи са свачим, штогод би ми казали; старала се, да нас угости ма чиме год, чиме је само могла. Био је послужен чај, закуска, некакви слаткиши, и да их је имала хиљадама, она би им се, чини ми се, само зато обрадовала, што би нама могла боље да угоди, и да олакша нашим друговима, што су остали у тамници.

(Наставиће се)

ПОУКЕ И ОБАВЕШТЕЊА

Један општински писар управо је на нас једно овакво питање:

Прошле године Д... Ж... земљоделец, поднео је тужбу суду општине М... противу Ж... П... свога сељака, зато, што му је овај као комшија заузео извесан део земљишта у вредности 18 динара, па, како је суд општине М... за пресуђење овога спора био изузет то је дотични првостепени суд одредио суд општине К... који је овај спор и пресудио у корист тужиоца Д... и оспорено земљиште њему у својину досудио а тужени Ж... осуђен је на плаћање свију трошкова, као крива страна. Ова пресуда постаја је извршна и као таква и извршена је.

Како тужени Ж... није имао другог излаза но да земљиште по пресуди уступи Д... то је нашао нов начин те је његов ранији продавац тога земљишта М... П... по приватним продајама без тапије, за исто земљиште оптужио пређашњег тужиоца Д... суду општине М... и сада тужени Д... у своме одговору навео је да је о овоме земљишту једном пресудио суд општине К... као надлежан и то земљиште њему у својину оставио. За доказ својих навода поднео је и пресуду, по суд општине М... преко свега тога прешао је, пресуду суда општине К... огласио је за неважећу и својом пресудом исто земљиште досудио тужиоцу М... но да остане у својину његовом купцу ранијем туженом Ж... по праву куповине, а тужени Д... осуђен је и на плаћање свију трошкова као крива страна.

Сада осуђени Д... изјавио је жалбу на ову пресуду дотичном првостепеном суду, но, како је вредност спора био испод 20 динара, то се одређени судија није у разматрање пресуде ни упуштао, већ вратио пресуду неразматрену. Пресуда је потом и извршена.

Осуђени Д..., рачунајући да му је овом пресудом суда општине М... учињена неправда и да су судије истога суда доношењем те пресуде прекорачили своју дужност и учинили кривицу која се казни по § 127 крив. закона оптужио је исте судије — кметове — који су оваку

пресуду донели, надлежној истражној власти и тражио да се иста пресуда огласи за неважећу а кривци по закону казне. Кад је дело ислеђено и дошло пред дотични првостепени суд, суд је све оптужене пустио испод суђења, налазећи, да овде нема никаквог дела кривичног.

Овај писар пита нас сада: могу ли обе гореозначене пресуде остати или не, и, ако не могу, онда која је пресуда сада у важности — да ли она прва суда општине К... или она друга суда општине М..., и, да ли је правилна радња првостепеног суда, што је оптужење кметова суда општине М... за доношење оне друге пресуде, пустио испод суђења, констатујући, да у њиховој радњи нема кривичног дела.

Наш одговор:

По ниједном закону нашем не могу у једно исто време бити у важности обе означене пресуде, већ је по сили закона, сада је у важности само последња пресуда којом је означени спор пресудио суд општине М... а којом је прва пресуда суда општине К... оглашена за неважећу.

Ово гледиште још боље утврђује тај факат, што је дотични првостепени суд, пред којим је било дело оптужења оних судија суда општине М... који су последњу пресуду донели, за кривицу из § 127 казног закона, нашао, да у тој њиховој радњи — доношењу именоване пресуде — нема кривичног дела.

На питање, да ли је правилна радња првостепеног суда што је оптужене судије суда општине М... за кривицу из § 127. казног закона пустио испод суђења, налазећи да у њиховој означеној радњи нема кривичног дела, — одговор долази сам по себи. — Ако је дакле противу таквог решења првостепеног суда незадовољни парничар употребио правно средство, па надлежни већи суд то решење огласио за умесно, онда је по самој тој околности исто решење правилно и на закону основано; а, ако се незадовољни парничар није противу тога решења жалио већем суду, онда је оно правилно по томе, што се у томе случају сматра да је са њим задовољна и она страна која је парницу изгубила.

* * *

Један општински писар, управо је на нас овакво питање:

По § 4. полицијске уредбе, суд општински са одбором, има права стављати под полицијски надзор до 4. месеца, сумњива лица и крадљивце, кад вредност крађе прелази преко два динара. Према овоме, може ли суд општински, приликом изрицања друге казне, осудити крадљивца и на полицијски надзор, без знања и суделовања одборског?

На ово питање ми му одговарамо:

По §. 320. под б. казног законика, полицијске власти, у које, — према члану 92. закона о општинама и првој алинеји §. 4. а. полицијске уредбе, спадају и општински судови, поред других казни, имају права а и дужност изрицати и полицијски надзор и то само над крадљивцима.

Према овоме, општински судови могу и без суделовања одбора, изрицати полицијски надзор само над оним крадљивцима, над којима изричу и друге казне за учињену крађу.

Суделовање одборско за стављање појединих лица под полицијски надзор, по §. 4. полицијске уредбе неминовно је потребно само онда, кад се укаже потреба да се ставе под полицијски надзор она лица, која су под сумњом и о којима у грађанству влада мишљење, да врше казнима дела (крађе, паљевине и т. д.)

али, тако вешто, да се не могу да ухвате те да за то искусе законом прописане казне. — Међутим, таква — сумњива лица — суд општински, ни у ком случају не може сам стављати под полицијски надзор.

Други један писар општински, послао нам је овакво питање:

«Суд општине Н. осудио је по тужби Н. Н. из Н. туженог Н. Н. из Н. на десет дана затвора са радом, што је тужиоци сламу однео — на недозвољени начин, т. ј. украо, и да плати по процени украђену сламу 20 дин. као и остале трошкове да сноси. Крађа је извршена на прост начин из отворене авлије тужиоциеве.

По жалби осуђенога, власт среза Н. поништила је поменути пресуду са разлога, да овај суд није био надлежан за суђење, одакле је тужени, но онај општински суд одакле је тужилац и где је и крађа извршена, без да ту своју одлуку оснива на какав законски пропис.

Истина, тужилац је из друге општине, а тамо је и крађа извршена, а тужени је из ове општине, и суд је нашао да је надлежан овај суд гди тужени живи а не онај одакле је тужилац, и за то је предмет и пресудио.»

Овај писар моли нас, да му по овој ствари дамо потребно објасњење.

Наш одговор:

За извињање и суђење иступних кривица из III. части казненог законика, поступак је полицијска уредба. (Види примедбу код § 1. полицијске уредбе). У тој уредби на ни у казненом законикау није предвиђено: који је општински суд надлежан да извиња и суди оне иступне кривице, које житељи једне општине учине становницима друге општине; али по нашем мишљењу, које налази ослонаца у тежњи, да се свака кривица што тачније и што брже истражи и пресуди, — нарочито у приликама где је потребан и извињај на самоме месту извршенога дела, као што је овде случај, — најделисходније би било, да такве кривице извиња и суди онај општински суд где је дело извршено, пошто је он надлежан и за претходну истрагу ради утврђења: да ли је казнимо дело доиста учињено. Само у таквим случајевима, општински суд кад изриче казну над кривцем који није из његове општине, треба да има пред собом и уверење од оног општинског суда, одакле је кривац, о његовом владању, пошто владање кривца и у истиним и у преступним делима утиче како на умањавање, тако и на поштравање казне, која се над њим изриче.

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

ТРАЖИ СЕ

Вијентија Љубичића, из Биоске ср. ужичког, округа ужичког, регрут, коме се незна стално место становања, тражи начелник среза ужичког актом Бр. 3636. Њему је 22 године, раста је средњег, дежмекаст, округлих образа, у лицу смеђ, бркова малих смеђих. Нађеног треба упутити начел. ср. ужичког, с позивом на горњи број акта или Управи града Београда на Бр. 12.258.

ПОТЕРЕ

Ноћу између 30. пр. и 1. ов. м. непознати допови разбили су врата на кући Гаје Максимовића, из Бегалице, и из једне собе однели му три пољаве, 11 комада сукања девојачких, 9 комада кећеља и једну торбу бељеног платна. Моле се све полицијске власти да живо потраже допове и покрађу, и нађене спроведу начел. окр. београдског с позивом на Бр. 3.123, или Управи града Београда Бр. 12.539.

Ноћу између 30. пр. и 1. ов. м., непознати допови, украли су из авлије Живојина Палића, из Врчина, два коња. Један је стар 6 година, длаке зекасте висок 141 см. под знаком **П**, други је, стар 8 год., длаке алатасте, цветаст — лисаст, висок 145 см., под жигом **Ж**. Моле се све власти да живо потраже допове и покрађу, и нађене спроведу начелнику окр. Београдског, с позивом на Бр. 3.108, или Управи града Београда Бр. 12358.

Ноћу, између 18 и 19 пр. месеца обијена је и похарана црква у селу Памуковици, среза тамнавског, округа ваљевског и из исте однето: 25 динара у готовом новцу и неколико марама од којих су две браун, за тим један мали нож белих корица и један дрвени дивит. Лице на које се сумња да је ову крађу извршило, високог је стаса, црномањастог, у прном штофаном оделу и са чизама на ногама. Начелник среза тамнавског актом Бр. 5.274 моли све полицијске власти за тражење допова и покрађе.

Никола Павловић — Јеличић, из Заклопаче ср. грочанског окр. београдског, осуђеник београдског казненог завода (3240) 1. ов. м. побегло је са рада из Топчидера. Он је био осуђен на 12 година робије због опасне крађе извршене Ђорђу Већаревићу из истог места.

Нека полицијске и општинске власти обратe пажњу на одбеглог Николу и нађеног нека спроведу стражарно Управи београдског казненог завода.

При закључку листа извештени смо да је ухваћен.

Витомир Ботуровић, из Уба среза тамнавског, решењем среског начелника стављен је под кривичну истрагу и у притвор због опасне

крађе. Он је у бегству, па с тога власт среза тамнавског моли све полицијске власти да га у својим домаћинама живо потраже и пронађеног њој стражарно спроведу. Витомир има 45 год., високог је раста, округлих образа, косе, обрва, бркова и очију црних, чела обична, у оделу је сукненом. Акт управе гр. Београда Бр. 11.805.

Миладин Живковић, земљоделац, из Белогића, среза посаво-тамнавског, решењем првостепеног суда шабачког Бр. 7.260 стављен је под суд и у притвор, али је приликом спровода побегло испред спроводника. Њему је 27 год., косе је смеђе, очију плавих, носа правилна, у струку је танковијаст. Моле се све полицијске власти, да Миладина живо потраже и нађеног спроведу прв. шабачком суду, с позивом на Бр. 7.260 или Управи града Београда № 12.201.

КО ЈЕ ОВО?

У пештанском полицијском затвору налази се једно лице, које је казало да се зове Јосиф Гринвалд, да је рођено августа месеца 1884. год. у једном минхенском предграђу, да је вере мојсијеве, да је у Минхену до 1899. године, учио гимназију Лудвикову и да је фебруара месеца ове године допутовао жељезницом из Београда у Пешту. Исправе му је вели неко у путу украо. Јосиф је стаса омаљеног слабог, лица округла, очију сивих, обрва црних, косе смеђе, носа кратког и угнутог, без зуба са обе стране, нема

ни бркова ни браде. У оделу је: коцкасти отворено-сури капут, са два реда сурих коштавих дугмета, мрко-суре панталоне, сури шешир и црне ципеле кожне са дугметима.

Особени знаци: малодушан је, иде нагнуто.

Све до сада учињеном истрагом за идентичност његову остало је без успеха с тога се пештанска полиција преко а.-угарског конзулата обратила на нас да се овим путем покуша његов проналазак, тим пре што је ово лице из Београда тамо отпутовало.

С тога се моле власти и приватна лица да нам јаве ако би ма што о њему знали да кажу.

Садржај: I. Службени део. — II. Стручни и научни део: 1) Просјаштво; 2) Телесне и смртне казне. — III. Криминалистичке студије: 1) Берлинске јазбине порока; 2) Нова врста уцењивања. — IV. Поучно забавни део: 1) После смрти ослобођен; 2) Берберин; 3) Записници из мртвог дома. — V. Поуке и обавештења. — VI. Службене објаве: Тражи се. — Потере. — Ко је ово.